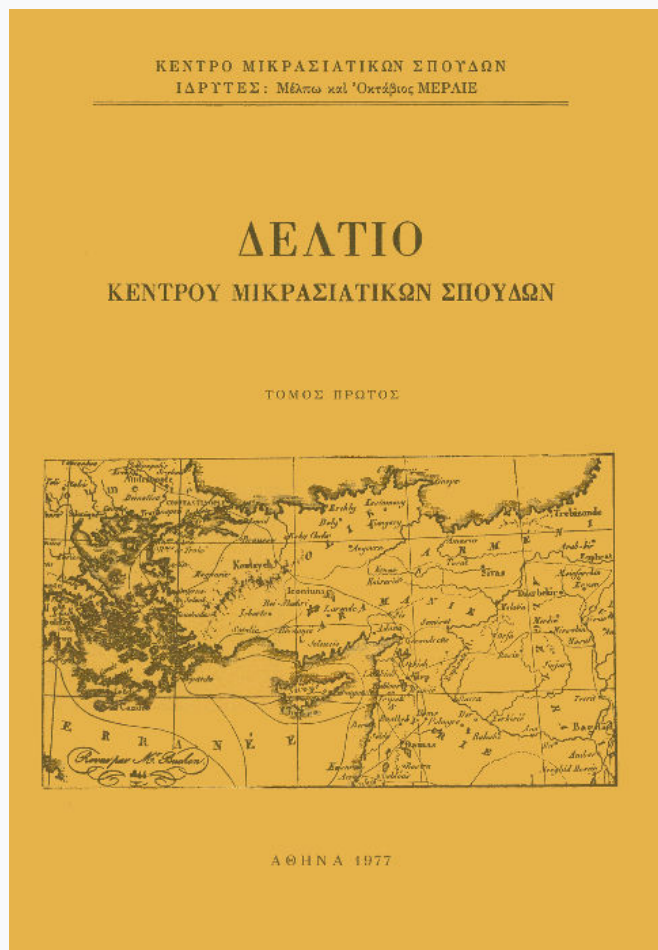

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 1 (1977)

III. Από τη Μάκρη της Μικρασίας στη Νέα Μάκρη της Αττικής

Νικ. Καραγεωργίου

doi: [10.12681/deltiokms.181](https://doi.org/10.12681/deltiokms.181)

Copyright © 2015, Νικ. Καραγεωργίου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καραγεωργίου Ν. (1977). III. Από τη Μάκρη της Μικρασίας στη Νέα Μάκρη της Αττικής. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 1, 309–315. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.181>

ΙΙΙ. ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΚΡΗ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΣ ΣΤΗ ΝΕΑ ΜΑΚΡΗ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

τοῦ Νικ. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Τὸ ξερίζωμα ἀπὸ τὴν Πατρίδα

Ἀπὸ τὸ 1916 οἱ Τούρκοι ἄρχισαν τὴ στρατολογία τῶν Χριστιανῶν διὰ τὰ τάγματα ἐργασίας, ἀπὸ 20 ἕως 45 ἐτῶν, μὲ πρόθεση, καὶ ὕστερα ἀπὸ ὑπόδειξη τῶν συμμάχων των Γερμανῶν, τὴν πλήρη ἐξόντωσιν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Καὶ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1919 ἤλθε διαταγὴ ἀπὸ τὴν Ἀγκυρὰ ἐντὸς ὀχτῶ ἡμερῶν νὰ ἐτοιμαστοῦν ὅλοι οἱ ἐναπομείναντες, παιδιὰ καὶ γέροι ἀπὸ 13 ἐτῶν ἕως 70 ἐτῶν. Τότε ἄρχισε ὁ μέγας καὶ ἀπερίγραπτος κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμος τῶν γυναικῶν, συζύγων, μητέρων καὶ ἀδελφῶν τοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους θὰ ἀποχωρίζοντο καὶ δὲν ξέρανε ἂν θὰ τοὺς ξαναδοῦν. Εἰς τὴ Μάκρην καὶ τὸ Λιβίσσι ἐβλεπες παντοῦ πρόσωπα σκυθρωπὰ καὶ μάτια δακρυσμένα πού προετοιμαζαν τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς γέροντας διὰ τὸ μεγάλο καὶ ἄγνωστο ταξίδι. Καὶ εἰς τὰς 8 Νοεμβρίου, ἡμέρα ἀξέχαστη, ἀναχωρήσαμε ἀπὸ τὴν Πατρίδα μας πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς Τουρκίας μὲ ἀφάνταστες ταλαιπωρίες, στερήσεις καὶ βασανισμοὺς τῶν Τούρκων, ἔτσι πού πολλοὶ γέροντες καὶ παιδιὰ δὲν ἄντεξαν καὶ πέθαναν στὸ δρόμο.

Ὅταν τὸ φθινόπωρο τοῦ 1922, μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ὑπογραφεῖσαν ἀνταλλαγὴν τοῦ Πληθυσμοῦ Χριστιανῶν καὶ Τούρκων, ὑποχρεωθήκαμε νὰ ἀφήσουμε τὰ πάντα καὶ νὰ ἐγκαταλείψουμε τὴν γῆν τῶν Πατέρων μας, τὴν ἀλησμόνητην περιοχὴ Μάκρης καὶ Λιβισίου Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Ἀρχαίας Λυκίας.

Ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του δὲν μπόρεσε νὰ φέρει ὁ ξεριζωμένος ἔτσι ἄξαφνα, προσφυγικὸς κόσμος τίποτε, πού θὰ τοὺς βοηθοῦσε στὴ μετέπειτα ζωὴ πρὸς τὸ ἄγνωστο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ρουχισμό, γιατί πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπιβίβασή τους ἀπὸ τὴν παραλία σὲ βάρκες καὶ καΐκια γινόταν αὐστηρὸς ἐλεγχος ἀπὸ τοὺς Τούρκους μὲ μαγνήτες καὶ ἐλκυστῆρες κυριολεκτικὰ. Οἱ γυναῖκες σὲ μιὰ τέτοια ἀπελπιστικὴ κατὰστασι καὶ μὲ τὴν ἄγνοια γιὰ τοὺς δικούς τους, τοὺς συζύγους, τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰ παιδιὰ πού ἦταν ἐξορία καὶ δὲν ἤξεραν ἂν θὰ τοὺς ξαναδοῦν, μαρκαρῆσαν μὲ κάθε πλωτὸ μέσο γιὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας. Ἄλ-

λοι αποβιβάστηκαν στη Ρόδο, στο Καστελλόριζο, στην Τζιά, Ίτέα, Γαλαξίδι, Πειραιᾶ.

Ἀπὸ τὸν Νοέμβριο τοῦ 1922 ἄρχισαν νὰ ἐπανερχοῦν ὅσοι ἐπέζησαν ἀπὸ τὴν ἐξορία καὶ αἰχμαλωσία, τμηματικὰ καὶ μέχρι τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1923. Ὅσοι γύριζαν δὲν ἤξεραν ποῦ θὰ συναντήσουν τὶς οἰκογένειές τους, οἱ ὁποῖες πάλι τοὺς ἀναζητοῦσαν, ἄλλους στὰ νοσοκομεῖα βαρὶὰ ἀρρώστους ἀπὸ ξανθοματικό τύφο, ἀπὸ τὶς κακουχίες καὶ τὴν ψεῖρα στὴν ἐξορία, ἄλλους στὰ διάφορα νησιά καὶ πόλεις, ἐνῶ γιὰ πολλοὺς ἐπληροφοροῦντο τὸ χαμό τους στὴ Μικρὰ Ἀσία.

Ἡ ἐγκατάστασή μας στὴν Ξυλοκέρικα

Τὴν ἀρχικὴ υπόδειξη γιὰ τὴν ἐγκατάστασή μας ἐδῶ ἔκανε ὁ Μιλτιάδης Καλαφάτης, ἀδελφὸς τοῦ Διονυσίου Παπακαλαφάτη, καὶ ὁ Βασίλειος Πάνου εἰς τὸν Πανελληνίον Μικρασιατικὸν Σύλλογον. Ὁ Πάνου ἐγνώριζε τὴν Ξυλοκέρικα, διότι ἠργάζετο εἰς τὸ κτῆμα τοῦ Βενετσιάνου ὡς γεωπόνος, στὸ σημερινὸ τοῦ Κωνσταντινίδη, ποὺ εἶναι πρὶν ἀπὸ τὸ Κάτω Σούλι τοῦ Μαραθῶνος. Γιὰ τὴν ἐγκατάστασή μας ἐδῶ στὴν Ξυλοκέρικα, συνετέλεσε πολὺ καὶ ὁ Πανλύκιος Σύλλογος¹. Ἐργάστηκε ἐπίσης πολὺ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ καὶ ὁ Ἀντ. Τζιζῆς. Ἀπὸ τὴν Διεύθυνση Ἐποικισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας ἔγινε ἀρχικὰ υπόδειξη εἰς τὸν Σύλλογο νὰ ἐγκατασταθοῦμε ἀγροτικῶς στὴν περιοχὴ Κατερίνης Μακεδονίας μὲ ἀγροτικὸ κλῆρο 80 στρέμματα εὐφορῆς γῆς κατὰ οἰκογένεια. Τότε ἔγινε ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες μας Ἀντώνιον Μόσχον, Χαράλαμπον Καραβασίλην, Μανώλην Καραγεωργίου καὶ Δαμιανὸν Δαμιανοῦ. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτή, ἀφοῦ πῆγε καὶ ἐξέτασε ἐπὶ τόπου τὴν περιοχὴ τῆς Κατερίνης, ἀνάφερε σὲ σύσκεψιν τῶν συμπατριωτῶν μας, ποῦ ἔγινε στὴν Ἀθήνα, τὴν προτίμησίν της, ὅπως ἡ ἐγκατάστασή μας γίνεῖ στὴν Ξυλοκέρικα, ἀντὶ τῆς Κατερίνης, μὲ 40 στρέμματα περίπου κατὰ οἰκογένεια δάσους καὶ ἄγρονος γῆς, λόγῳ τῆς κοντινῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

Ἀμέσως ὁ Πανλύκιος Σύλλογος ἄρχισε τὶς ἐνέργειες διὰ τὴν ἀπαλλοτρίωση τῆς περιοχῆς ἀπὸ τὴν Μονὴ Πεντέλης καὶ τὴν συμπλήρωση τοῦ καταλόγου τῶν οἰκογενειῶν διὰ τὴν ἀποκατάστασίν μας στὴν Ξυλοκέρικα Ἀγίου Κων-

1. Ὁ Πανλύκιος Σύλλογος ἰδρύθηκε εἰς Ἀθήνας τὸ 1918 ἀπὸ Πατριῶτες μας καὶ ὁλίγους ἄλλους Μικρασιᾶτες ποὺ ἦλθαν στὴν Ἀθήνα πρὸ τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς, μὲ Πρόεδρον τὸν Διονύσιον Καλαφάτην, ἱερέα εἰς τὸν Ναὸν Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀθηνῶν, καὶ γραμματέα τὸν Νικώλαον Καραβασίλην, ἱατρὸν παθ. καὶ μικροβιολόγον. Καταστατικὸν τοῦ Συλλόγου καὶ Πρακτικὰ του ἔχει ὁ υἱὸς Παπακαλαφάτη, Ἀγγελος Καλαφάτης ὀδοντίατρος. Σκοπὸς τοῦ Συλλόγου ἦταν νὰ βοηθήσῃ οἰκονομικῶς τοὺς Νέους ποὺ ἐφθάναν στὴν Ἀθήνα διὰ ἀνώτερες σπουδὰς καὶ νὰ φροντίζει τοὺς δραπετές χριστιανοὺς τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ Μικρασιᾶτες. Οἱ Μιλτιάδης Καλαφάτης καὶ Βασίλειος Πάνου γαμβροὶ ἀπὸ ἀδελφῇ τοῦ συμπατριῶτῃ μας Ἀντωνίου Τζιζῆ, ὑπέδειξαν τὸ μέρος αὐτὸ γιὰ τὴν ἐγκατάστασή μας.

σταντίνου. Ἡ μεταφορὰ τῶν οἰκογενειῶν τῶν συμπατριωτῶν μας τῶν ἐγγεγραμμένων στοὺς καταλόγους, μετὰ τὴν ἀπαλλοτρίωση, ἄρχισε ἀρχὰς Νοεμβρίου τοῦ 1923. Γιὰ τὴν μεταφορὰ τῶν οἰκογενειῶν ἐφρόντισαν ἐκτὸς τοῦ Συλλόγου καὶ Ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ πατριῶτες μας, μὲ στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα καθὼς καὶ σκηνὲς στρατιωτικὲς γιὰ νὰ στεγασθοῦν οἱ οἰκογένειες στὸν ἐρχόμενο χειμῶνα. Οἱ οἰκογένειες ἐγκαταστάθηκαν προσωρινῶς, ὡς ποὺ νὰ κτισθοῦν τὰ πλινθόκτιστα σπίτια τοῦ συνοικισμού καὶ νὰ μποῦμε μέσα, σὲ μερικὰ ἐτοιμόρροπα κελιά τοῦ μοναστηρίου στὸ Μετόχι, ἄλλοι σὲ μιὰ ἀποθήκη κοντὰ στὴν Ἀνατολή, στὴ Χάνα, στὸ παλιὸ Λιοτρίβι, σὲ ἐρειπωμένες ἀποθήκες, στὰ Παλιάμπελα σὲ μιὰ ἀποθήκη τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου μέσα στὴ μικρὴ τότε ἐκκλησιόουλα στὸν ἅγιο Κωνσταντῖνο καὶ οἱ ὑπόλοιπες οἰκογένειες στὶς στρατιωτικὲς σκηνὲς γύρω ἀπὸ τὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνον.

Στὴ γῇ ποὺ ἤρθαμε νὰ καλλιεργήσουμε καὶ νὰ ζήσουμε δὲν βρισκόταν παρὰ ἓνα δασωμένο καὶ ἄγρο ἀγριότοπο μὲ σχίνα, πουρνάρια, πεῦκα, ἄλλους θάμνους, ἀλλοῦ πετρώδες, ἓνα βαλτότοπο μὲ βούρλα, ψαδιά, βδέλλες, νερόφιδα καὶ ἄφθονα κουνούπια ἀπὸ τὰ ὁποῖα γρήγορα μολυνθήκαμε μὲ ἐλονοσία. Μέσα στὸ ἀδιαπέραστο αὐτὸ δάσος κατοικοῦσαν καὶ οὐρλιάζαν ὅλη νύχτα τὰ τσακάλια καὶ οἱ ἀλεπούδες, οἱ λύκοι καὶ τὰ ἀγριογούρουνα ποὺ ἀκόμη ὑπῆρχαν ἐκεῖνο τὸν καιρὸ.

Οἱ μόνοι κάτοικοι ἦσαν λίγες οἰκογένειες βλαχοποιμένες σκηνίτες, ποὺ εἶχαν τὰ κονάκια τους καὶ τίς στρουγγες ἀπὸ κλαριά, δέκα οἰκογένειες εἰς τὸ Γερουσακούλη (σημερινὴ Ἀγία Μαρίνα) καὶ ἄλλες τόσες περίπου στὴ Ραπετόσα (σημερινὴ Ἀνατολή), ποὺ ἔβρισκαν τὰ γιδοπρόβατὰ των στὸ δάσος. Ἐπὶ πλέον βρήκαμε καὶ ἕξ οἰκογένειες ἀπὸ τὰ περίχωρα τῆς Σμύρνης ποὺ εἶχανε φύγει ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία στὰ 1916 καὶ ἐργαζόντουσαν ὡς ἐργάτες στὰ μόνα χωράφια ποὺ ἦταν καλλιεργήσιμα, 500 στρέμματα περίπου, καὶ τὰ νοικιάζανε ἀπὸ τὴ Μονὴ Πεντέλης.

Πρὶν ἀκόμα κτιστοῦν τὰ πλινθόκτιστα σπίτια τοῦ συνοικισμού τῆς ἀποκαταστάσεως, περάσαμε ἓναν ἀσυνήθιστο βαρὺ χειμῶνα μὲ 40 πόντους χιόνι χωρὶς κὰν θέρμανση καὶ μὲ ἀφάνταστες στερήσεις ἀπὸ εἶδη τροφῆς καὶ ἐνδυμασίας μέσα σὲ σκηνὲς καὶ σὲ ἐρείπια. . .

Π ὥ ς ἔ γ ι ν ε ῖ σ τ ἔ γ α σ η

Ἀπὸ τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1924 καὶ μετὰ τὸν καθορισμὸ ἀπὸ τοὺς μηχανικοὺς τοῦ Ἐποικισμού τοῦ χώρου ποὺ θὰ χτίζονταν τὰ σπίτια τοῦ συνοικισμού, ἀνοίχτηκαν πρῶτα 4 πηγάδια γιὰ νὰ βρεθεῖ τὸ ἀπαραίτητο νερὸ, νὰ κοποῦν οἱ πλιθιὲς μὲ λάσπη καὶ λίγο ἄχυρο, γιὰ νὰ κτισθοῦν τὰ σπίτια. Τὸ χτίσιμο ἄρχισε ἀπὸ τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1924 καὶ συνεχίστηκε μέχρι τοῦ 1927. Τὸ κᾶθε ἀγροτικὸ σπιτάκι σὲ ἔκταση 500 τετρ. μέτρων μαζί μὲ τὸ κῆπο ἀποτελεῖτο

ἀπὸ ἑνα ὑποδαμάτιο, διάδρομο, κουζίνα καὶ σταῦλο, σκεπασμένο μὲ ξυλεία καὶ κεραμίδια χωρὶς παραθυρόφυλλα, ταβάνια, πατώματα, τὰ ὅποια συμπληρώσαμε μόνον μας μὲ ξυλεία πού μᾶς παρεχώρησε ὁ Ἑποικισμός. Τὴν ἐπίβλεψη καὶ ἐργασία γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τοῦ συνοικισμοῦ ἔκαμε ὁ ὑπάλληλος ἐποικισμοῦ Κωνστ. Ἀζάς.

Παρ' ὅλον ὅτι ἡ ἀγροτική ἐγκατάστασις ἔγινε ἔναντι τῆς ἀποζημιώσεως διὰ τὴν μεγάλην ἐγκαταλειφθεῖσαν περιουσίαν μας μὲ τὴν Ἀνταλλαγὴν, ἐν τούτοις ἡ ὑπηρεσία Ἑποικισμοῦ, μᾶς ἐχρέωσε ἐπὶ πλέον αὐτὰ τὰ ἡμιτελῆ ἀγροτικά σπιτάκια ἀντὶ ποσοῦ 22.000 δραχμῶν, πάρα πολλὰ γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ τὰ ὅποια πληρώσαμε σὲ ὀρισμένη προθεσμία.

Μόλις τὸ κάθε σπίτι χτιζόταν στὰ οἰκόπεδα πού εἶχαν διανεμηθῇ μὲ κλῆρο, μετακομιζόνταν οἱ κληροῦχοι ἀμέσως μέσα. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασή μας στὸν συνοικισμό παρουσιάστηκε καὶ ἔλλειψη πόσιμου νεροῦ, γιατί τὸ νερὸ τῶν πηγαδιῶν ἦταν ἀκατάλληλο γιὰ πόσιμο. Γι' αὐτὸ φροντίσαμε καὶ κατεβάσαμε τὸ νερὸ τοῦ Μετοchioῦ μὲ προσωπικὴ ἐργασία καὶ μὲ πῆλινους σωλῆνες μέχρι τὴ σημερινὴ πλατεία. Ἐκεῖ κάναμε καὶ τὴν πρώτη δεξαμενὴ, κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πεῦκο. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ πῆλινες σωλῆνες χαλοῦσαν, γι' αὐτὸ τίς ἀντικαταστήσαμε μὲ μεταλλικούς, πάλι μὲ προσωπικὴ ἐργασία. Ἀργότερα ἐπειδὴ τὸ νερὸ τοῦ Μετοchioῦ δὲν ἐπαρκοῦσε, παρὰ τὴν καλλιέργεια τῆς πηγῆς, ἔγιναν σὲ διάφορα σημεῖα γεωτρήσεις καθὼς καὶ ὑδραγωγεῖα μὲ δεξαμενὲς ἀπὸ τὰ ὅποια ὑδρευόμαστε μέχρι σήμερα.

Ἡ προσωρινὴ διανομὴ τοῦ δάσους

Ἐπειδὴ ἡ ὑπηρεσία Ἑποικισμοῦ λόγω φόρτου ἐργασίας δὲν εἶχε μηχανικούς νὰ μᾶς κάνει διανομή, γι' αὐτὸ μόνον μας, μὲ δικὸ μας συνεργεῖο, κάναμε προσωρινὴ διανομὴ ἀπὸ 16 στρέμματα περίπου γιὰ κάθε οἰκογένεια, ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ δημοσίου δρόμου Μαραθώνα, γιὰ νὰ ἀρχίσουμε νὰ ξεχερσώνουμε τὸ δάσος. Ἐπίσης ἐκάναμε διανομὴ τῶν ἐλαιοδένδρων καὶ τὰ χωράφια τὰ ὅποια ἦσαν τὰ μόνον καλλιεργήσιμα, ἀπὸ 5 - 7 στρέμματα κατὰ οἰκογένεια. Μετὰ τὴ διανομὴ τοῦ δάσους ἄρχισε ὁ μεγάλος ἀγώνας τοῦ ξεχερσώματος, νὰ ἀνοίξουμε χωράφια, νὰ καλλιεργήσουμε μὲ ἐργαλεῖα πού, ὅπως μπορέσαμε, ἀγοράσαμε μόνον μας. Ὅλοι οἱ ἄνδρες κόβαμε τὰ κλαριά καὶ τὰ ξύλα καὶ βγάλαμε τὰ κούτσουρα ἀπὸ τὴ γῆ μὲ τίς κουτσουρότσαπες. Οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια καίγανε τὰ κλαργιά, τὰ δὲ κουτσουρία καὶ ξύλα κάναμε ξυλοκάρβουνο, τὰ ὅποια πουλούσαμε στοὺς ἐμπόρους. Αὐτὸς ἦταν ὁ πρῶτος πόρος ζωῆς γιὰ τὴν συντήρησή μας. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δὲν ἔβλεπες τριγύρω στὰ σπίτια καὶ τὰ χωράφια παρὰ φωτιὲς καὶ καπνὸς ἀπὸ τὰ καμίνια, ἀπὸ τὰ κλαριά πού καίγανε μέρανύκτα. Ὅπου ὑπῆρχαν πέτρες — καὶ ὑπῆρχαν ἄφθονες — τίς συγκεντρώνουμε

μέ όποιοδύποτε τρόπο και τίς κάναμε άσβεστοκάμυνα και πουλούσαμε τόν άσβέστη στά γύρω χωριά.

Τό δράμα τών συμπατριωτών μας αὐτῶν, πού μοχθοῦσαν ἔτσι ἐξαντλητικά σέ τόσο βαρεῖες και άσυνήθιστες γι' αὐτοὺς ἐργασίες, μέ οὔτε τὰ στοιχειώδη μέσα ζωῆς και διατροφῆς, ἦταν φοβερό, γιατί οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἦσαν νοικοκυραῖοι ἐπαγγελματίες και ἔμποροι, οἱ όποῖοι ἴσως γιά πρώτη φορά ἔπιαναν τή τσάπα στά χέρια τους. Ἐκτός ἀπό αὐτὸν τόν ἀπερίγραπτο άγώνα τοῦ ξεχερώματος και τὰ διάφορα ἐπεισόδια μέ ἀπειλητικούς και ἐπιθετικούς γείτονες, πού εὐτυχῶς δέν συνεχίστηκαν, και τή στερημένη μας ζωῇ στά τσατήρια και τὰ χαμόσπιτα, εἴχαμε και τήν μάλιστα τῆς ἑλονοσίας. Πολλοὶ λέγανε ὅτι δέν θά άντέξουμε και θά πεθάνουμε ἐδῶ κοντά στοὺς βάλτους ἀπό τὸ κουνούπι. Και πράγματι σέ λίγο ἄρχισε νά μᾶς θερίζει ἡ ἑλονοσία, κυρίως γέρους και μερικά παιδιά πού δέν άντέζανε και πέθαιναν, χωρίς μέσα περιάλλειψας και χωρίς γιατρό. Ἀκριβῶς αὐτῇ τῇ στερημένη και ἄθλια άγροτική ζωῇ δέν τήν ἄντεζαν ἄρκετοί· περίπου 12 οἰκογένειες κληροῦχοι ἐγκατέλειψαν τὸν κλῆρο τους γιά ἐλάχιστα χρήματα και ἔφυγαν γιά τήν Ἀθήνα και τὸν Πειραιᾶ γιά νά ζήσουν. Εὐτυχῶς γιά μᾶς, ἄρκετά χρόνια μετά τήν ἐγκατάστασίν μας και συγκεκριμένα τὸ 1934, ἔγιναν τὰ ἀποζηραντικά ἔργα στο νοσογόνο βάλτο ἀπό τὸ Ἀμερικανικό φιλανθρωπικό Ἰδρυμα Ροκφέλερ και ἔτσι σωθήκαμε ἀπό τήν ἑλονοσία.

Τὰ ἀποστραγγιστικά αὐτά ἔργα, αὐλάκια πρὸς τή θάλασσα, ἐξακολουθοῦσαμε νά συντηροῦμε και νά καθαρίζουμε ἐμεῖς ἀνά διετίαν και τριετίαν μέ προσωπική ἐργασία πού επέβαλλε ἡ Κοινότης, μέχρις ὅτου ἐγκαταστάθηκε στήν τοποθεσία αὐτῇ ἡ σημερινῇ Ἀμερικανική ναυτική βάσις.

Ἡ μόνη συγκοινωνία μέ τήν Ἀθήνα ἦταν δυὸ φορτηγὰ αὐτοκινητάκια τῶν 3/4 σκεπασμένα μέ μουςαμά και γιά καθίσματα δυὸ πάγκους ξύλινους δεξιά και ἄριστερά, μιὰ φορά τήν ἡμέρα. Ὁ δρόμος ἦταν χαλικοδστρωτος και ἄθλιος τόσο πού χρειάζονταν δύο ὄρες γιά νά πάει κανεῖς στήν Ἀθήνα.

Σχολεῖο δέν ὑπῆρχε· μόνο ἀπό τὸ 1924 μᾶς ἔστειλαν ἕνα δάσκαλο, ἀνάπηρον, κουτσόν, γιά ὅλες τίς τάξεις πού ἐδίδασκε τὰ παιδιά κοντά στόν Ἀγιο Κωνσταντῖνο μέσα σέ μιὰ μικρῇ παράγκα. Ἀργότερα κάναμε ἕνα μεγαλύτερο μέ πλίνθους εἰς τὸν σχολικό κλῆρο, μέ δάσκαλο τὸ Γεώργιο Πολίτη.

Κ α λ λ ι έ ρ γ ε ι ε ς

Ἀπό τὸ 1925 ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων μᾶς παρεχώρησε ἀπό ἕνα ἄλογο και ἕνα ἄλέτρι σέ κάθε οἰκογένεια, καθὼς και σιτάρι και κριθάρι γιά σπορά. Ἐκτός ἀπό τήν καλλιέργεια τῶν σιτηρῶν δοκιμάσαμε και τήν καπνοκαλλιέργεια ἄλλα ἡ περιοχῇ δέν ἦταν κατάλληλη και δέν ἔβγαζε καλὴ ποιότητα καπνοῦ και μᾶς ἀπαγόρεψαν μετά δύο χρόνια τήν καπνοκαλλιέργεια· ἐξάλ-

λου στὸν κάμπο τοῦ Μαραθῶνα, ποῦ ἦταν εὐφορος καὶ ἔκανε καλὴ ποιότητα καπνοῦ, καλλιεργοῦσαν καπνὸ οἱ πρόσφυγες ἐγκατεστημένοι ἐκεῖ ἀπὸ τὰ περίχωρα τῆς Σμύρνης, καὶ πολλοὶ δικοὶ μας ἐργάζονταν στὸ Μαραθῶνα γιὰ αὐτοσυντήρησή τους.

Ἀπὸ τὸ 1928 ἀρχίσαμε καὶ τὴν ἀμπελοκαλλιέργεια, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἴχαμε πολὺ μέτρια ἀπόδοση καὶ ἡ τιμὴ τοῦ μούστου ἦταν ἐξευτελιστικὴ, δὲν προχωρήσαμε καὶ σ' αὐτὸ τὸ εἶδος καλλιέργειας. Γι' αὐτὸ πολλοὶ ἀρχίσαμε μὲ ἀλληλοβοήθεια νὰ σκάβουμε μόνοι μας πηγὰδια νὰ βγάλουμε νερὸ, γιὰ νὰ κάνουμε λαχανόκηπους καὶ αὐτὸ στὰ μόνα ἡμερωμένα χωράφια ποῦ μπορούσαν νὰ καλλιεργηθοῦν γιὰ περιβόλια στὰ Πεντάμια, ἀπὸ 5 περίπου στρέμματα σὲ κάθε οἰκογένεια ποῦ μᾶς ἐδόθησαν καὶ ποῦ ἦσαν στὸ κάτω μέρος τοῦ δρόμου τῆς λεωφόρου Μαραθῶνα μετὰ τὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνο καὶ στὰ ὁποῖα σκάβαμε καὶ βρῖσκαμε νερὸ σὲ μικρὸ βάθος ἀπὸ 8 - 12 μέτρα περίπου. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἀνοίχτηκαν περὶ τὰ 45 πηγὰδια μὲ μαγκανοπήγαδα τὰ ὁποῖα ἐγύριζαν μὲ ἄλογα. Ἀλλὰ ποῦ νὰ πουληθοῦν τὰ παραγόμενα κηπουρικὰ καὶ φρούτα;

Κάθε αὐγὴ ἀπὸ τὴ νύχτα ξεκινούσαν ἀπὸ τὴ Νέα Μάκρη οἱ περιβολάρηδες, ἄλλοι μὲ σοῦστες, ἄλλοι μὲ γαϊδουράκια καὶ ἄλογα φορτωμένα, γιὰ νὰ πουλήσουν τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ φρούτα τους στὰ γύρω χωριά Μαραθῶνα, Γραμματικὸ, Βαρνάβα, Ραφῆνα, Πικέρμι, Σπάτα, Διόνυσο, Πεντέλη, Ἐρυθραία καὶ Κηφισιά ποῦ ἐπὶ πλεόν δὲν ὑπῆρχε ὁ σημερινὸς θαυμάσιος δρόμος Διονύσου - Νέας Μάκρης, ἀλλὰ παλιὰ μονοπάτια καὶ καλτερίμια.

Ἄ μ μ ο λ η ψ ί α

Ἄλλο ἔσοδο γιὰ τὴ συντήρησή μας βρέθηκε καὶ ἡ ἀμμοληψία. Ἡ παραλία μας ἦταν γεμάτη ἀπὸ ψιλὴ ἄμμο, κατάλληλη γιὰ οἰκοδομές, παχὺ στρώμα σὰν ταμάρι μέχρι ὕψους 4 - 5 μέτρα καὶ σὲ μεγάλη ἔκταση. Αὐτὴ τὴν ἄμμο, συνεργεῖα ἀμμοληψίας δικὰ μας τὴ φόρτωναν σὲ φορητὰ αὐτοκίνητα ποῦ τὴν μετέφεραν στὴν Ἀθήνα καὶ Πειραιᾶ καὶ τὴν πουλοῦσαν γιὰ οἰκοδομές. Αὐτὸ κράτησε μέχρι τὸ 1950 ποῦ ἀπαγόρευσε ὁ Τουρισμὸς τὴν ἀμμοληψία.

Ἡ ὀ ρ ι σ τ ι κ ῆ δ ι α ν ο μ ῆ

Ἡ ὀριστικὴ διανομὴ τῶν κτημάτων ἀπὸ τὴν τοπογραφικὴ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου ἔγινε τὸ 1931. Κάθε γεωργικὸς κλῆρος ἦταν ἀπὸ 39 - 40 στρέμματα γιὰ κάθε οἰκογένεια καὶ μέχρι 4 ἄτομα. Ἀπὸ τέσσαρα ἄτομα καὶ πάνω ἔπαιρναν 1 καὶ 2 στρέμματα περισσότερα. Κλῆρον πῆραν 86 οἰκογένειες πατριῶτες καὶ 6 οἰκογένειες Σμυρνιοί, ποῦ προὔπῃρχαν εἰς τὴν Εὐλοκίρειαν, καὶ ἀκτήμονες τοῦ Μαραθῶνα, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τῆς ἀπαλλοτριώσεως. Ἐπίσης κλῆρο πῆρε τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο, ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ Γεωπόνος τῆς Περιφέρειας τότε. Τὸ 1948 ἔγινε δεύτερη διανομὴ στὰ λεγόμενα ἀνεπίδεκτα

καλλιεργείας σὲ στρατευσίμους τοῦ Ἀλβανικοῦ πολέμου καὶ διαφόρους ἄλλους ἀσχετίως ἐπαγγέλματος, ἐγκατεστημένους στὴ Νέα Μάκρη καὶ Μακρηνούς χα-
ρακτηρισθέντας ὡς ἀκτῆμονες.

Ἡ βαθμιαία πρὸ οδός

Γιὰ τὴν πρόοδο καὶ ἀνάπτυξη τοῦ τόπου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πολὺπλευρὴ ἐργα-
τικότητα καὶ τὸ φιλοπρόοδο πνεῦμα τῶν πατριωτῶν μας συνετέλεσαν κατὰ και-
ροὺς καὶ τὰ ἐκάστοτε ἐκλεγόμενα Κοινοτικά Συμβούλια, ἀνάλογα μὲ τὴ δρα-
στηριότητα καὶ ἱκανότητά των καὶ ἄλλοι παράγοντες. Πολὺ ἐργάστηκε γιὰ τὴ
μόρφωση τῶν παιδιῶν μας ὁ ἐκλεκτὸς διδάσκαλος Γεώργιος Πολίτης, Γεώρ-
γιος Φίλιππος καὶ ἄλλοι ἐργασθέντες φιλοτίμως κατὰ καιροὺς διδάσκαλοι. Πο-
λύτιμη στάθηκε κατὰ τὰ δύστυχα χρόνια τῆς κατοχῆς ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ πα-
τριωτικὴ συμπάρσταση τοῦ ἱατροῦ καὶ συγγραφέα Κωνσταντίνου Λαμέρα, ὁ
ὁποῖος εἶχε ἐγκατασταθῇ ἐδῶ καὶ ἐστάθῃ σὲ κάθε περίπτωσι ὁ θεράπων ἱα-
τρός, σύμβουλος καὶ φίλος τῶν συμπατριωτῶν του ἐντελῶς ἀφιλοκερδῆς. Ἐπί-
σης ἐφρόντιζε σὲ περίπτωσι ἀνάγκης νοσοκομειακῆς περιθάλψεως. Μὲ τὸ ἴδιο
ἐνδιαφέρον καὶ ὁ υἱός του, παθολόγος καὶ φυματιολόγος, Ἰωάννης Λαμέρας.
Ἐπίσης ἀναφέρω τὴν πρώτη Ἡλεκτρικὴ Ἑταιρεία τοῦ Γεωργίου Μπαπουρή-
κα καὶ Σία πού ἠλεκτροφώτισε κατὰ πρῶτον τὴ Νέα Μάκρη· τὸ ἐργοστάσιον
αὐτὸ ἠλεκτρισμοῦ ἐληλαττήθη ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἐπὶ Κατοχῆς.

Ἀφήνουμε μαζί μὲ τίς εὐχῆς καὶ τίς ἐλπίδες μας στὰ παιδιά μας τὴ σκυ-
τάλη γιὰ τὴ συνέχιση τῆς περαιτέρω πνευματικῆς καὶ τῆς υἱικῆς ἀναπτύξεως,
μὲ τὸ πνεῦμα τῆς προόδου καὶ τίς ἀρετὲς πού εἶναι παράδοσι ἀπὸ τοὺς γονεῖς
καὶ προγόνους μας. Ἡ Πατρίδα μας ἀνέδειξε προσωπικότητες, εὐεργέτες,
συγγραφεῖς καὶ διακεκριμένους ἐπιστήμονες, ἐμπόρους, ἐπαγγελματίες κλπ.

Ἐλπίζουμε καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι καὶ τὰ παιδιά μας μὲ τὰ μέσα πού σήμερα
βρίσκονται στὴ διάθεσή τους θὰ προοδέψουν ἀκόμα περισσότερο γιὰ τὸ καλὸ τῆς
ὥρας μας Νέας Μάκρης καὶ τῆς Ἑλλάδος γενικότερα.

ΝΙΚ. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ*

* Ὁ συγγραφέας τοῦ πῦθ πάνω κειμένου, Ν. Καραγεωργίου, γεννήθηκε στὴ Μάκρη
τῆς Μ. Ἀσίας στίς 11 Νοεμ. 1903. Ἐφοίτησε ὡς τὴν Πέμπτη τοῦ Δημοτικοῦ. Ὁ πατέρας
του, Μαν. Καραγεωργίου, εἶχε στρατευθεῖ ἀπὸ τὸ τούρκικο κράτος, ἀλλὰ δραπέτευσε ἀπὸ
τὸ Σόκια τῆς Μ. Ἀσίας καὶ κατέφυγε στὴ Σάμο, ὅπου συγκέντρωνε πληροφορίες σὲ βάρος
τῶν Τούρκων. Οἱ Τούρκοι, ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς δράσεως τοῦ Μαν. Καραγεωργίου, ἐξόρισαν
ὅλη τὴν οἰκογένεια στὸ Δενιζλί (1916 - 1918). Στὰ 1918 μὲ τὴν ἀνακωχὴ γύρισε ὁ πατέρας
καὶ ἡ οἰκογένεια στὴ Μάκρη. Στίς 8 Νοεμβ. 1921, ὁ Νικόλ. Καραγεωργίου ἐξορίστηκε στὰ
ἐνδότερα τῆς Μ. Ἀσίας. Περπάτησε 55 ἡμέρες γιὰ νὰ φτάσει στὸν τόπο τῆς ἐξορίας, τὸ
Χ α μ η ν τ ι ε , 4 ὥρες πέρα ἀπὸ τὴν Καϊσάρεια τῆς Καππαδοκίας. Τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1922
ἐγκατέλειψε τὸν τόπο του, μαζί μὲ τὴν οἰκογένειά του κι' ἔφυγαν γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅπου
τελικά ἐγκαταστάθηκαν στὴ Ν. Μάκρη. Ἐδῶ βρῆκε τὸν πατέρα του, πού, ἐθελοντῆς, εἶχε
λάβει μέρος, στὸ πλεωρὸ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, στίς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀιδινίου.